

Journal WebSITE

SOPHIA PERENNIS

VOLUME 22, ISSUE 47

E-ISSN: 6140-2676

Is Logical Contextualism a Serious Challenge for Logical Monism?

Research Article

Hamid, Alaeinejad

Assistant professor of logic, Department of Logic, Iranian Institute of Philosophy, Tehran, Iran. (alaeinejad@irip.ac.ir)

ABSTRACT

According to logical contextualism, there is more than one correct logic, each appropriately evaluating the validity of arguments within its own context of application. Contextualists maintain that this framework successfully responds to two central challenges facing many versions of logical pluralism. The first is the collapse argument, which holds that once the normativity of logic is acknowledged, pluralism ultimately collapses into monism. The second is the meaning-variance objection, according to which pluralism commits us to differences in the meanings of logical constants across systems, thereby reducing substantive disagreements between logics to merely verbal disputes. In this paper, while granting the contextualist replies to these two objections, we argue that logical contextualism is not a serious challenge for logical monism. To establish this claim, we introduce a distinction between local and global monism. We contend that contextualism cannot coherently maintain that more than one logic is correct within a single context, and thus it is incompatible with the denial of local monism. Nor can it successfully reject global monism by arguing that there is either no uniquely correct logic, or more than one correct logic, governing the logical consequence relation as such. In addition, we identify further theoretical difficulties that cast doubt on the viability of logical contextualism as an adequate version of logical pluralism.

Keywords: logical contextualism; logical pluralism; collapse argument; meaning-variance problem; correct logic; logical monism.

Received: 2025/12/21 - Received in revised form: 2026/01/18- Accepted: 2026/02/17- Published online: 2026/02/25

□ Alaeinejad, Hamid (2026). Is Logical Contextualism a Serious Challenge for Logical Monism?, *Journal of Philosophical Sophia Perennis*, 47 (1), 55-80.

<https://doi.org/10.22034/iw.2026.576805.1878>

This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Extended Abstract

1. Introduction

The proliferation of non-classical logical systems in the twentieth century gave rise to a fundamental philosophical question: which logic is correct? Logical pluralism answers that there is more than one correct logic—distinct systems may diverge in their assessments of validity, yet each may be correct. Among the various forms of pluralism, logical contextualism has emerged as a promising candidate. According to contextualism, the correctness of a logical system depends on the context in which it is employed; validity is not absolute but context-relative. Contextualists maintain that this approach enables them to respond to two major objections facing pluralism: the collapse argument and the meaning-variance objection.

This paper argues that even if contextualism successfully addresses these two challenges, it nevertheless fails to qualify as a genuinely viable form of logical pluralism. By distinguishing between local and global monism, we show that contextualism neither refutes local monism nor poses a substantive challenge to global monism.

2. Logical Contextualism

Traditionally, logic has been regarded as topic-neutral and global: the standards of valid inference are independent of subject matter or context. In contrast, logical contextualism maintains that a given argument may be valid in one context and invalid in another. Consequently, the correctness of a logical system depends on the context of application. This view has been developed in different forms by philosophers such as Stewart Shapiro and Colin Caret.

On Caret's formulation, validity contains a parameter for a deductive standard determined by context. Each context fixes its own inferential standard, and the extension of the concept of validity varies accordingly. Contextualism can be understood either indexically (the content of "valid" shifts across contexts) or non-indexically (the content remains fixed, but its extension varies). However, as Shapiro argues, if logical constants retain a stable meaning while extensions vary, contextualism must treat "validity" itself as indexical.

Contextualism is often associated with domain-specific pluralism or localism, according to which different domains—mathematics, physics, everyday reasoning—may require different logics.

3. The Collapse Argument

The collapse argument was originally raised against the influential pluralism of Beall and Restall. Their pluralism accepts multiple correct logics, each satisfying three admissibility conditions: necessity, normativity, and formality. Adopting a generalized Tarskian account of logical consequence, they argue that different legitimate precisifications of "cases" yield different correct consequence relations.

Critics such as Graham Priest contend that the normativity of logic undermines pluralism. If a logic is normative—if one must accept its consequences upon accepting its premises—then in situations of conflict one must defer to the strongest logic. Since classical logic validates all inferences validated by intuitionistic or relevant logic, its normativity effectively overrides the others, collapsing pluralism into monism.

Contextualism proposes a solution: normativity itself is context-relative. The obligation to accept a conclusion arises only within the context governed by a particular inferential standard. Once normativity is relativized, the collapse is

avoided, since no single logic imposes universal normative force across contexts.

4. The Meaning-Variance Objection

The meaning-variance objection claims that pluralism entails that logical constants have different meanings in different logical systems. Drawing on ideas associated with Quine, critics argue that if the meanings of logical constants vary, disagreements between logics reduce to merely verbal disputes,

Contextualists respond by distinguishing between meaning and extension. Logical constants retain stable meanings, but their inferential behavior depends on contextual parameters. On this view, differences between classical and intuitionistic negation, for example, arise not from semantic ambiguity but from differing contextual standards. Thus, contextualism attempts to preserve genuine disagreement while avoiding semantic relativism.

5. Assessment of Contextualism

5.1 Three Senses of “Correct Logic”

To assess whether contextualism constitutes an acceptable pluralism, the notion of a “correct logic” must be clarified. We can distinguish three senses of logic:

1 .Pure logic: a formal system $\langle L, \models \rangle$. Correctness here is purely structural (e.g., consistency, non-triviality). Pluralism at this level is trivial and philosophically uninteresting.

2 .Applied logic: a deductive theory intended to model reasoning in a specific domain. Here, correctness is relative to the domain modeled. Local monism states that for each domain there is exactly one correct logic; pluralism would require more than one correct logic within the same domain.

3 .A theory of logical consequence itself: logic as an account of extra-systematic or absolute validity. Global monism claims that there is exactly one correct theory of logical consequence.

5.2 Contextualism and Monism

This tripartite distinction reveals that debates between monism and pluralism often equivocate between different senses of correctness.

Against local monism, contextualism would need to show that more than one logic is correct within a single context. Yet no existing formulation of contextualism makes such a claim. By definition, each context determines a unique inferential standard. Even when assessment-sensitivity is invoked, a shift in standards entails a shift in context. Thus, contextualism is compatible with local monism.

Against global monism, contextualism would need to claim either that multiple theories correctly capture logical consequence itself or that none does. But contextualism does neither. It denies that there is a single context-independent standard, yet this does not exclude the possibility of a globally correct theory of consequence in the absolute sense. Since contextual correctness is context-indexed, it does not compete with global correctness understood univocally.

Therefore, contextualism neither refutes local monism nor contradicts global monism. It operates at a different level of analysis, rendering its apparent pluralism weaker than advertised.

5.3 Further Difficulties

Additional challenges confront contextualism: the problem of mixed domains, the charge of ad hoc maneuvering, the indeterminacy of context individuation, and the lack of explanation regarding how contexts determine logical standards. While none of these objections is decisive on its own, together they underscore

the theoretical incompleteness of contextualism.

6. Conclusion

Logical contextualism offers an elegant strategy for avoiding the collapse argument and the meaning-variance objection. By relativizing normativity and distinguishing meaning from contextual parameters, it appears to secure a defensible pluralist position. However, once the notion of “correct logic” is carefully disambiguated, contextualism fails to provide a substantive alternative to either local or global monism. In this respect, logical contextualism falls short of being a serious challenge for logical monism.

References

- Antonsen, P. F. (2025). "Logical contextualism". *Inquiry*, 68(2), 854–873. <https://doi.org/10.1080/0020174X.2022.2075917>
- Benito-Monsalvo, C., Martínez-Fernández, J. (2024). "A localist solution to the problem of mixed inferences by juxtaposition". *Synthese*, Vol. 204, no. 34. <https://doi.org/10.1007/s11229-024-04690-0>.
- Caret, Colin R., (2017), "the Collapse of Logical Pluralism has been Greatly Exaggerated", *Erkenntnis*, 82 (4): 739-760, DOI 10.1007/s10670-016-9841-7.
- Caret, Colin R., (2021), "Why Logical Pluralism?", *Synthese*, 198(S20): 4947–4968. doi:10.1007/s11229-019-02132-w
- Caret, Colin R., (2025), *Logical Pluralism*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Keefe, Rosanna, (2018), "Pluralisms: Logic, Truth and Domain-Specificity", in *Pluralisms in Truth and Logic*, Edited by J. Wyatt, N. J. L. L. Pedersen and N. Kellen, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Kouri Kissel, T. (2018). "Logical Pluralism from a Pragmatic Perspective". *Australasian Journal of Philosophy*, 96(3), 578–591: <https://doi.org/10.1080/00048402.2017.1399151>
- Kouri Kissel, T. (2021). "Metalinguistic negotiation and logical pluralism", *Synthese* 198 (Suppl 20), 4801–4812. <https://doi.org/10.1007/s11229-019-02264-z>
- Stein, Erik, (2023), *Logical Pluralism and Logical Consequence*, Cambridge: Cambridge University Press.

وب سایت مجله

دوفصلنامه علمی جاویدان خرد

دوره ۲۲ - شماره اول - پیاپی ۴۷

شاپای الکترونیکی: ۶۱۴۰-۲۶۷۶

آیا زمینه‌گرایی منطقی چالشی جدی برای وحدت‌گرایی منطقی است؟

حمید علایی نژاد ^{ID}

استادیار منطق، گروه منطق، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران، تهران، ایران.

علمی - پژوهشی

چکیده

چکیده بر اساس زمینه‌گرایی منطقی، بیش از یک منطق درست وجود دارد که هر یک در زمینه خاص خود اعتبار استدلال‌ها را به درستی ارزیابی می‌کند. زمینه‌گرایان مدعی اند که این رویکرد می‌تواند به دو چالش اساسی پیش روی بسیاری از انواع کثرت‌گرایی منطقی پاسخ دهد: نخست، استدلال فروپاشی که بر اساس آن پذیرش هنجارمندی منطق، کثرت‌گرایی را به وحدت‌گرایی فرو می‌کاهد؛ و دوم، اشکال تغایر معنایی که مطابق آن، کثرت‌گرایی منطقی مستلزم پذیرش تفاوت در معنای ادوات منطقی در نظام‌های گوناگون و در نتیجه فروکاستن اختلاف میان آن‌ها به نزاعی لفظی است. در این مقاله، با پذیرش پاسخ زمینه‌گرایی به این دو اشکال، می‌کوشیم نشان دهیم که زمینه‌گرایی منطقی همچنان نمی‌تواند چالشی جدی برای وحدت‌گرایی منطقی به‌شمار آید. بدین منظور، با تفکیک میان وحدت‌گرایی موضعی و وحدت‌گرایی فراگیر، استدلال می‌کنیم که زمینه‌گرایی نه می‌تواند مدعی وجود بیش از یک منطق درست در یک زمینه واحد باشد و بدین ترتیب مدعای وحدت‌گرایی موضعی را نقض کند؛ و نه قادر است با ادعای نبود منطق درست یا وجود بیش از یک منطق درست برای رابطه پیامد منطقی، وحدت‌گرایی فراگیر را ابطال نماید. افزون بر این، ملاحظات انتقادی دیگری نیز وجود دارد که پذیرش زمینه‌گرایی منطقی را به‌عنوان صورتی موجه از کثرت‌گرایی منطقی با دشواری مواجه می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: زمینه‌گرایی منطقی؛ وحدت‌گرایی منطقی؛ کثرت‌گرایی منطقی؛ استدلال فروپاشی؛ اشکال تغایر معنایی؛ منطق درست.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۳۰ - تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۱۰/۲۸ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸ - تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۴/۱۲/۰۶

□ علایی نژاد، حمید؛ (۱۴۰۴) آیا زمینه‌گرایی منطقی چالشی جدی برای وحدت‌گرایی منطقی است؟، جاویدان خرد،

۴۷ (۱)، ۵۵ - ۸۰.

<https://doi.org/10.22034/iw.2026.576805.1878>

This is an open access article under the terms of the Creative Commons tribution 4.0
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

مقدمه

با معرفی نظام‌های مختلف منطق در قرن بیستم، این سؤال مطرح شد که کدامیک از این نظام‌های منطق درست است؛ به عبارت دیگر کدام نظام منطق ارزیابی درستی از اعتبار استدلال‌ها ارائه می‌دهد؟! بر اساس کثرت‌گرایی منطقی (logical pluralism) حداقل دو نظام درست منطق وجود دارد؛ به این معنی که اگرچه در برخی از موارد ارزیابی نظام‌های مختلف منطق از اعتبار یک استدلال متفاوت است، همگی درست هستند.^۱ تا کنون انواع مختلفی از کثرت‌گرایی معرفی شده‌اند که برای مثال می‌توان به این موارد اشاره نمود:^۲

۱- **کثرت‌گرایی کارنپ:** از نظر کارنپ (Camap: 1937) بسته به زبانی که انتخاب می‌کنیم، قواعد استنتاج نیز متفاوت خواهند بود. منطق‌های مختلف دارای زبان‌های مختلف و قواعد استنتاج مخصوص به خود هستند و می‌توانند اعتبار استدلال‌ها را به شیوه‌های متفاوتی ارزیابی نمایند. از نظر کارنپ ارزیابی تمامی این نظام‌های منطق از اعتبار استدلال‌ها بسته به قواعد استنتاجی که در آن زبان مشخص شده درست است.^۳

۲- **کثرت‌گرایی داکاستا:** از نظر داکاستا (da Costa: 1997) هویاتی که در موردشان استدلال می‌شود دارای ویژگی‌هایی متفاوت از یکدیگر هستند که در اعتبار استدلال مؤثر است. از این رو برای ارزیابی استدلال‌ها در مورد هویات مختلف، به منطق‌های مختلفی نیاز است. بنابراین بیش از یک منطق داریم که بسته به چگونگی ارزیابی استدلال‌های مربوط به خود، همگی می‌توانند درست باشند.

۳- **کثرت‌گرایی بیل و رستال:** بر اساس آموزه عمومی تارسکی در تحلیل پیامد منطقی (GTT)^۴ یک استدلال معتبر است اگر و تنها اگر در هر حالتی (case) که همه مقدماتش صادق باشند، نتیجه نیز صادق باشد. بیل و رستال (Beall & Restall: 2006) با قبول آموزه عمومی تارسکی و در نظر گرفتن محدودیت‌هایی برای «حالت» در این آموزه، نشان می‌دهند که هر سه منطق کلاسیک، شهودی و ربط درست هستند. از نظر بیل و رستال معنای دقیق «اعتبار» تابعی است از محدودیت‌ها و شروطی که

۱. در مقاله حاضر منظور از «زمینه‌گرایی»، «کثرت‌گرایی» و «وحدت‌گرایی» هنگامی که به تنهایی به کار می‌روند، به ترتیب همان زمینه‌گرایی منطقی، کثرت‌گرایی منطقی و وحدت‌گرایی منطقی است.

۲. برای مشاهده انواع کثرت‌گرایی و شرح آن‌ها به عنوان مثال به (علایی نژاد، حاج حسینی ۱۳۹۸ الف)، (علایی نژاد، حاج حسینی ۱۳۹۸ ب) و (Russell, Black-Turner: 2023) مراجعه نمایید.

۳. خود کارنپ از عنوان کثرت‌گرایی منطقی به صراحت استفاده نمی‌کند. این عنوان توسط منطق دانان و شارحان آثار او به او نسبت داده می‌شود. به عنوان مثال ببینید: (Restall 2002).

۴. GTT مخفف General Tarski Thesis است.

برای تفسیر عبارت «حالت» در GTT وضع می‌شود. از آنجا که می‌توان چندین تفسیر معقول و موجه برای مفهوم «حالت» ارائه داد، چندین معنای متمایز برای «اعتبار» نیز وجود دارد؛ و در نتیجه بیش از یک منطق درست در اختیار داریم.^۱

۴- **کثرت‌گرایی منطقی به عنوان مدل:** نوع دیگری از کثرت‌گرایی توسط شپیر و معرفی شده است که از آن با عنوان «کثرت‌گرایی منطقی به عنوان مدل» یاد می‌شود. از نظر شپیر و یک زبان صوری در واقع یک مدل ریاضی از زبان طبیعی است. هر زبان صوری ویژگی‌های مشخصی از زبان طبیعی را نمایش داده و برخی دیگر را نادیده می‌گیرد. این که در یک مدل به کدام یک از ویژگی‌ها توجه شود و کدام یک در نظر گرفته نشوند، بستگی به هدف ما از تهیه آن مدل دارد (Shapiro 2014, p. 46-7). با این رویکرد می‌توان ادعا نمود که منطق‌های مختلف در واقع مدل‌هایی مختلف هستند که بر حسب مجموعه‌ای از عوامل، از جمله هدف ما از به‌کارگیری منطق، متفاوت از یکدیگر خواهند بود و بیش از یک مورد آن می‌تواند درست باشد.

۵- **کثرت‌گرایی غایت‌محور:** بر اساس نگاه بلک‌ترنر و راسل (Blake-Turner, Russell 2018) منطق هنجارمند نبوده و الزام قبول نتیجه یک استدلال معتبر، ناشی از قبول اهدافی معرفت‌شناختی مشخصی است. این اهداف، به عنوان مثال، می‌توانند صدق، ربط (relevance) و برهان‌پذیری (demonstrability) باشند. از نظر بلک‌ترنر و راسل بر اساس این که هدف معرفتی ما کدامیک از این سه مورد باشد، به ترتیب یکی از منطق‌های کلاسیک، ربط و شهودی کارا و به این معنی درست خواهد بود. در واقع منطق‌های مختلفی بسته به هدف‌های مختلف معرفتی ما درست هستند.

مقاله حاضر به یکی دیگر از انواع کثرت‌گرایی، یعنی زمینه‌گرایی منطقی (logical contextualism)، اختصاص دارد. بر اساس زمینه‌گرایی، درستی یک نظام از منطق به زمینه‌ای وابسته است که در آن به کار گرفته می‌شود؛ به این معنی که درستی ارزیابی یک منطق از اعتبار استدلال‌ها به زمینه کاربرد آن منطق وابسته است (Caret 2017, p. 753).

حداقل دو انگیزه برای قبول ارجحیت زمینه‌گرایی بر دیگر انواع کثرت‌گرایی وجود دارد: یکی پاسخ به اشکالی است موسوم به «استدلال فروپاشی» (collapse argument) که بر اساس آن قبول کثرت‌گرایی و هنجارمندی منطق منجر به فروپاشی آن به وحدت‌گرایی منطقی می‌شود (Priest 2006, p. ۱).

۱. تفصیل این دیدگاه در بخش ۳ آمده است.

203؛ دیگری پاسخ به اشکال «تغایر معنایی» (meaning-variance) است. بر اساس این اشکال پذیرش کثرت‌گرایی مستلزم پذیرش تفاوت معنایی ادوات منطقی در نظام‌های مختلف، و در نتیجه پذیرش وجود ابهام در معنای این ادوات، خواهد بود. در نتیجه چنین امری تقابل میان نظام‌های مختلف منطقی به دعوی لفظی فرو کاسته می‌شود (Griffiths 2013, §4). تقریر اولیه هر دوی این اشکالات علیه کثرت‌گرایی بیل و رستال (Beall, Restall: 2006) ارائه شده‌اند؛ با این حال دامنه تأثیر آن‌ها محدود به این دیدگاه نیست و در مورد سایر انواع کثرت‌گرایی نیز قابل طرح هستند. از این رو ادعای زمینه‌گرایی مبنی بر پاسخی قابل قبول به این دو اشکال، به فرض توفیق، بسیار حائز اهمیت است و وجاهت معرفت‌شناختی پذیرش آن را نسبت به سایر دیدگاه‌های کثرت‌گرایانه افزایش می‌دهد.

هدف این مقاله بررسی این مطلب است که آیا با فرض قبول پاسخ زمینه‌گرایی به اشکالات اخیر، می‌توان زمینه‌گرایی را چالشی جدی علیه وحدت‌گرایی و نوعی قابل قبول از کثرت‌گرایی به شمار آورد یا خیر. برای این منظور ابتدا در بخش ۲ مدعای زمینه‌گرایی با استفاده از تقریرهای موجود از آن طرح می‌شود. پس از آن در بخش ۳ و ۴ به ترتیب به اشکال‌های فروپاشی و تغایر معنایی پرداخته و پاسخ زمینه‌گرایی به آن‌ها بیان می‌شود. سپس در بخش ۵ با تفکیک میان معانی مختلف از وحدت‌گرایی و طرح برخی اشکالات دیگر در مورد زمینه‌گرایی، به ارزیابی زمینه‌گرایی منطقی پرداخته می‌شود. بخش انتهایی مقاله نیز به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری نهایی اختصاص دارد.

۱. زمینه‌گرایی منطقی

۱.۱. تقریر مدعای زمینه‌گرایی

بر طبق نگاه معمول به منطق، قواعد استدلال معتبر مستقل از موضوعی است که استدلال در مورد آن انجام می‌شود؛ به بیان دیگر منطق نسبت به موضوع خنثی (topic-neutral) است. در این نگاه، منطق دانشی فراگیر (global) است و وابسته به موضوع یا زمینه‌ای که در آن به کار می‌رود نیست. در برابر این نگاه، زمینه‌گرایی به عنوان یکی از انواع کثرت‌گرایی ادعا می‌کند که یک استدلال مشخص می‌تواند در یک زمینه معتبر و در زمینه‌ای دیگر نامعتبر باشد؛ و در نتیجه درستی یک نظام منطق وابسته به زمینه به‌کارگیری و موضوع آن است (Simard Smith 2013, p. 70, 100).

زمینه‌گرایی منطقی ابتدا توسط شپیر و (Shapiro: 2011) معرفی و بعدها در بسیاری آثار دیگر به آن پرداخته شد (Griffiths 2013; Hjortland 2013; Simard Smith 2013; Shapiro 2014; Caret 2017; Keefe 2018; Kouri). شپیر و در تقریر انواع مختلف کثرت‌گرایی از نوعی کثرت‌گرایی نام می‌برد که بر اساس آن یک اصل منطقی، مانند اصل طرد شق

ثالث، می‌تواند در یک زمینه، مثلاً در ریاضیات، صدق منطقی محسوب شود اما در زمینه‌ای دیگر، مثلاً در اخلاق، چنین نباشد. در چنین شرایطی می‌توان گفت که مثلاً منطق کلاسیک یا شهودی یا غیر از آن در یک زمینه درست است و در زمینه‌ای دیگر چنین نیست؛ از این رو می‌توان چنین نگاهی را زمینه‌گرایی دانست. از نگاه شیپرو این نوع از کثرت‌گرایی تعیین مجموعه مصادیق «پیامد منطقی» را به زمینه مورد بحث وابسته می‌داند (Shapiro 2011, p. 543-4). با توجه به این که زمینه‌گرایی درستی یک نظام منطق را وابسته به زمینه کاربرد آن می‌داند، می‌توان ادعا نمود که در این حالت مفاهیم «پیامد منطقی» و «استدلال معتبر» و، در نتیجه، «منطق درست» مفاهیمی هستند که محتوایشان وابسته به زمینه است. در این شرایط مفهوم مطلق برای اعتبار استدلال و درستی منطق نداریم و این مفاهیم همواره معطوف به یک زمینه مشخص خواهند بود.^۱

کوری کیسل (Kouri Kissel: 2021) و کیف (Keefe: 2018) از این نوع کثرت‌گرایی با عنوان کثرت‌گرایی وابسته به دامنه (domain-specific logical pluralism) یاد می‌کنند. بر اساس کثرت‌گرایی وابسته به دامنه، قواعد منطق، یا در واقع قواعد حفظ ضروری صدق مقدمات به نتیجه، در هر دامنه‌ای متفاوت خواهند بود. اگر تلاش کنیم مثلاً با منطق کلاسیک استدلال‌هایی را که در تمامی زمینه‌ها ارائه می‌شوند ارزیابی کنیم، حداقل در برخی زمینه‌ها با پیامدهایی خلاف شهود و چالش‌هایی مواجه می‌شویم که در واقع انگیزه منطق‌دانان از طرح منطق‌های غیرکلاسیک بوده است. یک راه برای دوری از این چالش‌ها اختصاص یک منطق مشخص به زمینه‌ای است که در تقابل با منطق کلاسیک منجر به ایجاد آن چالش شده است (Keefe 2018, p. 439).

بنیتو-مونسالو و مارتینز-فرناندز (Benito-Monsalvo, Martínez-Fernández: 2024) نیز آن را موضعی‌گرایی (localism) می‌دانند. موضعی‌گرایی نیز در ضدیت با رویکرد فراگیرگرایی (globalism) در مورد منطق، ادعا می‌کند که منطق نسبت به موضوع یا دامنه خنثی نیست. موضعی‌گرایی بیان می‌کند که برای ارزیابی اعتبار استدلال‌ها در دامنه‌های مختلف به منطق‌های مختلفی نیاز است؛ و به این معنا در دامنه‌های مختلف منطق‌های درست متفاوتی خواهیم داشت (Benito-Monsalvo, Martínez-Fernández 2024, p. 2).

۲-۱. تفاوت دامنه و زمینه

بیان این نکته ضروری است که دامنه (domain) متفاوت از زمینه (context) است. دامنه غالباً به یک قلمروی موضوعی یا هستی‌شناختی مانند فیزیک، ریاضیات، اخلاق و غیره گفته می‌شود؛ اما منظور از

۱. این مطلبی است که در ادامه و در پاسخ به اشکال تغایر معنایی و ارزیابی نهایی زمینه‌گرایی به تفصیل به آن پرداخته می‌شود.

زمینه، شرایط موقعیتی و گفتمانی است که می‌تواند شامل اهداف گوینده، فرضیات پس‌زمینه، موقعیت مکانی-زمانی و مانند آن باشد. باین حال در بحث از زمینه‌گرایی میان این دو مفهوم تمایزی دقیق در نظر گرفته نشده و در مقالات مختلف غالباً به جای هم، و با استفاده از صرفاً یکی از دو مفهوم زمینه یا دامنه، به کار رفته‌اند. به عنوان مثال کوری کیسل در (Kouri kissel: 2018) بیان می‌کند که دامنه یک زمینه گفتگویی (conversational context) است که افراد در آن به فعالیت‌های استنتاجی مشغول هستند و بیان خود را نوعی کثرت‌گرایی وابسته به دامنه می‌دانند. در حالی که وقتی شیپرو (Shapiro: 2014) یا کرت (Caret: 2017) از زمینه‌گرایی صحبت می‌کنند دامنه را در واقع یک قلمروی مشخص و یک حوزه معرفتی خاص می‌دانند که غیر از زمینه به معنای اخیر است. اگرچه این ابهام قابل قبول به نظر نمی‌رسد، برای اهداف مقاله حاضر تفکیک دقیق میان آن‌ها لازم، و شاید شدنی، نیست. در این مقاله منظور از «زمینه» اعم از دامنه خواهد بود و علاوه بر قلمروهای خاص معرفتی، می‌تواند شامل شرایط موقعیتی و گفتمانی نیز باشد.

۳-۱. تقریر کرت از زمینه‌گرایی

به بیان کرت (Caret: 2017) زمینه‌گرایی منطقی، یا به عبارتی زمینه‌گرایی در مورد اعتبار، دیدگاهی است که بر اساس آن «اعتبار» دارای مؤلفه‌ای برای استاندارد قیاسی (deductive standard) است که توسط زمینه تعیین می‌شود. بنابراین محتوای مفهوم «اعتبار» توسط زمینه‌ای که موضوع یک منطقی است تعیین می‌شود و در نتیجه مجموعه استدلال‌های معتبر در زمینه‌های مختلف متفاوت خواهند بود (Caret 2017, p. 753-4). تقریر اخیر از زمینه‌گرایی در واقع مفهوم اعتبار را مفهومی نمایه‌ای (indexical) در نظر می‌گیرد. باین حال کرت بیان می‌کند که فرقی ندارد که اعتبار را مفهومی نمایه‌ای در نظر بگیریم و در نتیجه زمینه‌گرایی نمایه‌ای را بپذیریم یا اعتبار را مفهومی غیرنمایه‌ای بدانیم و زمینه‌گرایی غیر-نمایه‌ای را قبول کنیم (Caret 2017, p. 753-4).^۱

---

۱. بر اساس دسته‌بندی مک‌فارلین در مورد زمینه‌گرایی شناختی (برای مثال در MacFarlane 2009) می‌توان میان دو نوع از زمینه‌گرایی تفاوت قائل می‌شد: ۱- زمینه‌گرایی نمایه‌ای (indexical contextualism): دیدگاهی است که بیان می‌کند محتوایی که توسط یک عبارت اظهار می‌شود بسته به زمینه اظهارش متفاوت خواهد بود؛ ۲- زمینه‌گرایی غیرنمایه‌ای (non-indexical contextualism): دیدگاهی است که بیان می‌کند محتوایی که توسط یک عبارت اظهار می‌شود بسته به زمینه اظهارش متفاوت نخواهد بود ولی بسته به زمینه‌های مختلف اظهار، دامنه‌های مصادیق متفاوتی خواهد داشت (Shapiro: 2014, p. 10-12). اگر در مورد مفهومی مثل مفهوم الف قائل به زمینه‌گرایی نمایه‌ای باشیم، به این معنا است که مفهوم الف در هر زمینه‌ای وابسته به آن زمینه بوده و متفاوت از مفهوم الف در زمینه‌های دیگر خواهد بود. اما پذیرش زمینه‌گرایی غیرنمایه‌ای در مورد مفهوم الف به این معنا است که مفهوم الف در تمامی زمینه‌ها یکسان است ولی تفاوت در زمینه باعث می‌شود که آن مفهوم ثابت در زمینه‌های مختلف مصادیق مختلفی داشته باشد.

به بیان کورت، مشابه آن‌چه در مورد زمینه‌گرایی شناختی (epistemic contextualism) برقرار است و در هر زمینه‌ای استانداردهای شناختی مفهوم «شناخت» یا «دانایی» متفاوت است، در مورد «پیامد منطقی» و «اعتبار» نیز چنین است؛ یعنی هر زمینه‌ای استاندارد قیاسی مربوط به خود را دارد. کورت می‌پذیرد که مفهوم اعتبار یا پیامد منطقی توسط آموزه عمومی تارسکی بیان می‌شود اما از نظر او استاندارد قیاسی هر زمینه متفاوت از زمینه‌های دیگر است و همین معیار است که مصادیق استدلال معتبر در هر زمینه‌ای را مشخص می‌نماید. بنا بر ادعای کورت تمامی انواع کثرت‌گرایی می‌تواند بیانی از زمینه‌گرایی باشد؛ به این معنا که درستی هر منطق مورد قبول کثرت‌گرا، وابسته به استاندارد قیاسی زمینه‌ای مجزا دانسته شود (Caret 2017, p. 755).

۴-۱. تفاوت زمینه‌گرایی و کثرت‌گرایی به عنوان مدل

در انتهای این بخش ذکر این نکته لازم است که زمینه‌گرایی متفاوت از کثرت‌گرایی به عنوان مدل است. چنان‌که در مقدمه بیان شد، بر اساس کثرت‌گرایی به عنوان مدل، منطق‌های مختلف در واقع مدل‌هایی مختلف هستند که بر حسب اهدافشان، متفاوت از یکدیگر خواهند بود. در این شرایط، اگر این اهداف را جزئی از زمینه‌ای بدانیم که قرار است آن منطق مختص به آن باشد، با تقریری از زمینه‌گرایی در مورد منطق روبرو خواهیم بود. با این حال نگاه کثرت‌گرایانه به منطق به عنوان مدل، غیر از معنایی از زمینه‌گرایی است که در بالا بیان شد. در واقع اگرچه با ملاحظاتی می‌توان ادعا نمود که کثرت‌گرایی به عنوان مدل به نوعی زمینه‌گرایی می‌انجامد، اما این دویکسان نیستند؛ زیرا در زمینه‌گرایی نگاه ما به منطق ساختاری نیست که به معنای فوق، مدل یک زمینه با موضوعی مشخص باشد.

۲. اشکال فروپاشی و پاسخ زمینه‌گرایی به آن

۱-۲. کثرت‌گرایی بیل و رستال

کثرت‌گرایی منطقی بیل و رستال (Beall & Restall: 2006) به عنوان جامع‌ترین و منسجم‌ترین صورت‌بندی کثرت‌گرایی شناخته می‌شود. از نظر بیل و رستال وظیفه اصلی دانش منطق سنجش اعتبار صوری استدلال‌ها است. ویژگی‌هایی که ماهیت یک استدلال را به مثابه استدلالی منطقی مشخص کرده و آن را از دیگر اشکال استدلال متمایز می‌کنند عبارتند از: ۱. ضروری بودن (Necessity)؛ ۲. هنجارمندی (Normativity)؛ و ۳. صوری بودن (Formality). این سه شرط را می‌توان به عنوان شرایط مقبولیت (Admissibility Conditions) برای هر نظام منطقی در نظر گرفت؛ به این معنا که استدلال‌هایی که در آن نظام به عنوان استدلالی معتبر مشخص می‌شوند باید دارای این ویژگی باشند.

ضروری بودن بدین معناست که صدق همهٔ مقدمات یک استدلال منطقی معتبر، صدق نتیجهٔ آن را به طور ضروری مستلزم می‌شود. هنجارمندی به این معناست که اگر فردی صدق مقدمات یک استدلال معتبر را بپذیرد، اما از پذیرش صدق نتیجه امتناع کند، مرتکب خطایی شناختی شده است. در واقع ترکیب «پذیرش صدق مقدمات» با «انکار یا تعلیق پذیرش صدق نتیجه» وضعیتی نابه‌هنجار و نامقبول از منظر معرفت‌شناختی است (Beall, Restall: 2006, p.16).^۱ در مورد صوری بودن، دیدگاه رایج حاکی از آن است که منطق با صورت استدلال‌ها سر و کار دارد، نه با ماده و محتوای آن‌ها (Beall & Restall: 2006, p.22).^۲

با در نظر گرفتن مبانی فوق، می‌توان گفت که یک استدلال منطقی معتبر است اگر و تنها اگر: (الف) هر سه شرط مقبولیت را دارا باشد؛ و (ب) در همهٔ حالت‌هایی (cases) که مقدماتش صادق هستند، نتیجه نیز صادق باشد. بند (ب) در واقع بازگویی آموزهٔ عمومی تارسکی در تحلیل پیامد منطقی (GTT) است. با پذیرش GTT به عنوان چارچوب تحلیل مفهوم اعتبار، بیل و رستال ادعای محوری خود را مطرح می‌سازند: معنای دقیق «اعتبار» تابعی است از محدودیت‌ها و شروطی که برای تفسیر عبارت «حالت» در GTT وضع می‌شود. از آنجا که می‌توان چندین تفسیر معقول و موجه برای مفهوم «حالت» ارائه داد، در نتیجه، چندین معنای متمایز برای «اعتبار» نیز حاصل خواهد شد.

بر این اساس برنامهٔ پژوهشی بیل و رستال در دو گام اصلی سامان می‌یابد: نخست، معنای «اعتبار» را برای مهم‌ترین نظام‌های منطقی (از جمله منطق کلاسیک، منطق ربط و منطق شهودی) مبتنی بر تفسیرهای مختلف از «حالت» مشخص می‌سازند. دوم، نشان می‌دهند که هر یک از این نظام‌ها شرایط سه‌گانهٔ مقبولیت را دارا هستند. بر این اساس بیل و رستال نشان می‌دهند که با قبول آموزهٔ عمومی تارسکی در تحلیل مفهوم پیامد منطقی، هر سه منطق کلاسیک، شهودی و ربط درست هستند (Beall, Restall, 2006, p. 54-55).

۲-۲. استدلال فروپاشی

استدلال فروپاشی مهم‌ترین نقدی است که علیه کثرت‌گرایی بیل و رستال طرح گردیده است. این استدلال، با اتکا به اصل بنیادین هنجارمندی منطق، مدعی است که التزام به این اصل، سازگاری

۱. این تقریر از هنجارمندی منطقی از جانب برخی فیلسوفان نقد شده است (برای مثال: Harman 1984; 1986). با این حال می‌توان با تغییراتی در شیوهٔ تقریر آموزهٔ هنجارمندی منطق از پذیرش این اشکالات دوری کرد. برای ملاحظهٔ بحثی در این رابطه بنگرید: (Steinberger: 2022).

۲. با این حال با توجه به دشواری تعیین دقیق معنای صوری بودن، بیل و رستال پیشنهاد می‌کنند که هر تفسیری از صوری بودن باید حداقل دو قید کلیدی را برآورده سازد: نخست، با سنت دیرپا و روش اصلی حاکم بر تاریخ منطق در تعارض نباشد؛ و دوم، بر پایهٔ آن تفسیر، ثوابت منطقی پایه (مانند عطف «∧»، فصل «∨»، تقيض «⊃» و قواعد حاکم بر آنها) صوری تلقی گردند (Beall, Restall 2006: 23).

درونی کثرت‌گرایی بیل و رستال را نقض کرده و آن را به نوعی وحدت‌گرایی فرومی‌کاهد. بر اساس استدلال فروپاشی با توجه به این‌که هر استدلالی که در منطق شهودی یا ربط معتبر باشد در منطق کلاسیک نیز معتبر است، اگر یک استدلال در منطق کلاسیک معتبر باشد، جدا از این‌که در منطق شهودی و ربط معتبر باشد یا نه، هنجارمندی منطق کلاسیک ما را ملزم به پذیرش نتیجه آن استدلال می‌کند. در واقع پذیرش هنجارمندی منطق در عمل موجب می‌شود در مواجهه با چنین تعارضی، به منطق قوی‌تر (یعنی منطقی که دامنه الزام بیشتری ایجاد می‌کند) رجوع کنیم. از آن جایی که استدلالی وجود ندارد که در منطق ربط یا شهودی معتبر و در منطق کلاسیک نامعتبر باشد، هنجارمندی منطق ربط یا شهودی در عمل بی‌تأثیر است. از این رو پذیرش هنجارمندی منطق، کثرت‌گرایی بیل و رستال را به نوعی از وحدت‌گرایی منطقی مبدل می‌شود (Priest: 2006, p. 203).^۱

۲-۲. پاسخ زمینه‌گرایی به استدلال فروپاشی

زمینه‌گرایی ادعا می‌کند که با نسبی کردن اعتبار به زمینه‌ای که منطق در آن استفاده می‌شود، می‌توانیم هنجارمندی منطق را حفظ کنیم، بدون آن‌که به مشکل فروپاشی دچار شویم. چنان‌که دیدیم، بر اساس زمینه‌گرایی «اعتبار» یک عبارت وابسته به زمینه است و، مطابق نظر کرت، محتوای آن به استاندارد قیاسی زمینه‌ای وابسته است که در آن از «اعتبار» استفاده شده است. هر زمینه‌ای، یک استاندارد قیاسی مربوط به خود دارد. در واقع با پذیرش زمینه‌گرایی، هنجارمندی منطق دیگر کلی نیست، بلکه مربوط به زمینه‌ای است که منطق در آن به کار می‌رود. در این حالت بر خلاف آن‌چه در استدلال فروپاشی بیان شد، تعارض دو نظام منطقی در ارزیابی یک استدلال، منجر به قبول نوعی از وحدت‌گرایی منطقی نمی‌شود؛ زیرا هنجارمندی منطق کلی نیست و فرد را تنها موظف به پذیرش نتیجه استدلال در زمینه‌ای می‌کند که صدق مقدمات و اعتبار آن را در آن زمینه پذیرفته است (Caret 2017, p. 753). به بیان دیگر، هنجارمندی منطق در مورد استدلال‌هایی به کار می‌رود که مربوط به زمینه آن منطق هستند. بنابراین با تفاوت میان زمینه‌ها، دیگر هنجارمندی استدلال‌ها در تقابل با یکدیگر نخواهند بود و مشکل فروپاشی نیز ایجاد نخواهد شد.^۲

۱. توجه کنید که در شرایطی که یک استدلال در منطق کلاسیک معتبر نباشد، در منطق‌های ربط و شهودی نیز معتبر نخواهد بود. از این رو هنجارمندی منطق شهودی و منطق ربط در عمل هیچ الزامی ایجاد نخواهند نمود.

۲. برای مشاهده بحثی مفصل در مورد استدلال فروپاشی مراجعه کنید به: (علایی‌نژاد، حاج‌حسینی ۱۳۹۸ ب). تلاش‌هایی برای رد ادعای زمینه‌گرایی در مورد حل اشکال فروپاشی صورت گرفته است (Alaeinejad, Hajhosseini 2020; Meier 2022). باین حال، در این مقاله به ذکر این موارد نمی‌پردازیم.

۳. اشکال تغایر معنایی و پاسخ زمینه‌گرایی به آن

۱.۳. اشکال تغایر معنایی

اشکال تغایر معنایی بر اساس آموزه‌ای علیه کثرت‌گرایی مطرح می‌شود که به آموزه تغایر معنایی (meaning-variance thesis) معروف است. بر اساس این آموزه معنای ادوات منطقی توسط آن نظامی از منطق تعیین می‌شود که ادوات در آن به کار گرفته می‌شوند. پذیرش این آموزه که معمولاً آن را به کواین (Quine: 1986) نسبت می‌دهند، به این معنا است که اختلاف نظر و مجادله در مورد اعتبار قواعد منطقی در نظام‌های مختلف منطق در واقع جدالی لفظی است؛ زیرا اساساً معنای ادوات منطقی، و در نتیجه جملات حاوی آن‌ها، در این نظام‌ها متفاوت بوده و در این شرایط این اختلاف بر سر موضوعی واحد نخواهد بود.

پذیرش آموزه تغایر معنایی منجر به طرح اشکال تغایر معنایی می‌شود.^۱ بر اساس اشکال تغایر معنایی، کثرت‌گرایی به پذیرش تغییر معنای عملگرهای منطقی در نظام‌های مختلف منطقی می‌انجامد (Antonsen 2025, p. 856).^۲ زیرا ادعای کثرت‌گرایی این است که بیش از یک منطق درست داریم و با پذیرش آموزه تغایر معنایی، به ناچار باید بپذیرید که اختلاف این نظام‌های درست منطق در مورد موضوعی واحد نیست؛ به این دلیل که در این حالت اساساً معنای ادوات و اصول و قواعد منطقی در این نظام‌ها مختلف است.

به عنوان مثال امری که باعث می‌شود قاعده نقض مضاعف در منطق کلاسیک برقرار و در منطق شهودی نامقبول باشد، در واقع شرایط صدق ادوات نقض است. با توجه به اینکه معنای ادوات منطقی بر اساس شرایط صدق آن‌ها متعین می‌شود، پذیرش کثرت‌گرایی این نتیجه را به دنبال خواهد داشت که در نظام‌های مختلف منطقی استدلال‌ها به واسطه معانی متفاوتی که ادوات منطقی دارند معتبر یا نامعتبر خواهد بود. در این شرایط کثرت‌گرایی به یک دعوای لفظی فروکاسته می‌شود و اختلاف میان نظام‌های

۱. گاهی از این اشکال به عنوان «مشکل گفت‌و شنود» (the communication problem) نیز یاد شده است (Kouri Kissel 2021). شایان ذکر است که همان‌طور که پذیرش هنجارمندی منطق منجر به طرح اشکال فروپاشی می‌شود، در اینجا نیز پذیرش آموزه تغایر معنایی شرط ارائه اشکال تغایر معنایی است. در نتیجه یک مسیر برای منحل کردن این اشکال عدم پذیرش این آموزه است. مادر این مقاله به این مطلب نمی‌پردازیم و تنها پاسخ زمینه‌گرایی را به این اشکال بررسی می‌کنیم.

۲. باید توجه داشت که پذیرش آموزه تغایر معنایی نه تنها برای کثرت‌گرایی بلکه حتی برای وحدت‌گرایی در مورد منطق نیز مشکل‌ساز است. پذیرش این آموزه باعث می‌شود حتی وحدت‌گرایان نیز قادر به دفاع از نظام منطقی مطلوب خود در برابر نظام‌های رقیب نباشند (Caret 2025: 65). از این رو اگر بتوان نشان داد که با وجود پذیرش این آموزه مشکل تغایر معنایی برای زمینه‌گرایی ایجاد نمی‌شود، دفاعی قابل قبول از این نوع کثرت‌گرایی ارائه شده است؛ اگرچه که عدم توفیق در رد اشکال تغایر معنایی، دفاعی از وحدت‌گرایی محسوب نخواهد شد.

مختلف از منطق در واقع بر اساس ابهامی ایجاد می‌شود که در معنای ادوات منطقی وجود دارد (Griffiths 2013, §۴).

همان‌طور که فیلد (Field 2009, p. 346) و جورتلند (Hjortland: 2013) نیز بیان می‌کنند، تغایر معنایی هم می‌تواند در مورد مفهوم «اعتبار» اتفاق بیافتد و هم در مورد ثوابت منطقی. اگر تغایر معنایی در مورد مفهوم «اعتبار» ایجاد شود، اختلاف نظر در مورد این خواهد بود که اساساً چه استدلالی باید استدلالی معتبر شمرده شود؛ و اگر تغایر معنایی در مورد ثوابت منطقی رخ دهد، متعلق استدلال معتبر (یا نامعتبر) متفاوت از یکدیگر خواهد بود. باین حال، در هر دو صورت تغایر معنایی امری است که مطلوب کثرت‌گرایان نیست.

۲-۳. پاسخ زمینه‌گرایی از نگاه آنتونسن

هر تقریری از زمینه‌گرایی که بر اساس تغییر معنای واژگان منطقی در زمینه‌های مختلف ارائه شده باشد قادر به حل این مشکل نخواهد بود. باین حال آنتونسن تلاش کرده است از جانب یک زمینه‌گرا به این مشکل پاسخ دهند. آنتونسن بیان می‌کند که زمینه‌گرایان می‌توانند ادعا کنند که معنای ادوات منطقی وابسته به زمینه نیست اما همانند تابعی عمل می‌کنند که بسته به زمینه‌ای که در آن به کار می‌روند مصادیقی مختلف خواهند داشت (Antonsen 2025, p. 864).^۱ در این حالت تفاوت در مصادیق استدلال معتبر ناشی از تغییر معنای ادوات نیست، بلکه ناشی از تغییر پارامترهایی است که توسط زمینه تعیین می‌شوند. به عنوان مثال تفاوت در نحوه عمل ادوات نقض در منطق کلاسیک و منطق شهودی به این دلیل نیست که این ادوات در هر یک از این دو منطق معنای متفاوتی دارد، بلکه این تفاوت در نحوه عمل به دلیل تفاوت در زمینه‌ها و استانداردها مختص به هر زمینه است؛ یعنی معنای این ادوات ثابت است اما شیوه عمل آن در این دو زمینه به دو شکل متفاوت بروز می‌کند. در این نگاه ادوات منطقی یک معنای ثابت دارند، ولی نسبت به زمینه‌ای که در آن به کار می‌روند، به شکل‌های مختلف عمل می‌کنند. بر این اساس عملگرهای منطقی در واقع یک معنای ثابت و یکتا دارند، اما شرایط تحقق این معنا به یک پارامتر خارجی وابسته است که توسط زمینه تعیین می‌شود (Antonsen: 2025, p. 867).^۲

۱. آنتونسن (Antonsen 2025) برای توضیح دیدگاه خود یک نظریه معنانشناسی و تحلیلی متفاوت از مفهوم «اعتبار» برای زمینه‌گرایی معرفی می‌کند و با استفاده از آن دیدگاه خود را بیان می‌کند. علی‌رغم اهمیت این نظریه، تشریح این مطلب برای اهداف مقاله حاضر ضروری نیست؛ از این رو به دلیل جلوگیری از اطباب، از ذکر آن خودداری کرده‌ام.

۲. از نظر آنتونسن بسته به معنایی که از کثرت‌گرایی در نظر داریم، این وابستگی به متن را به دو صورت می‌توان توضیح داد: الف) با استفاده

۴. ارزیابی زمینه‌گرایی

به فرض توفیق زمینه‌گرایی در پاسخ به دو اشکال بخش قبل، ممکن است این رویکرد نوعی قابل قبول از کثرت‌گرایی به نظر برسد. در این بخش به بررسی این مطلب می‌پردازیم که با فرض قبول پاسخ زمینه‌گرایی به این دو اشکال، آیا این رویکرد می‌تواند نوعی قابل قبول از کثرت‌گرایی و چالشی جدی برای وحدت‌گرایی باشد یا خیر. برای این منظور، با توجه به این که کثرت‌گرایی ادعایی در مورد درستی نظام‌های منطق است، در ابتدا به تدقیق معنای «منطق درست» می‌پردازیم.

۱-۴. منطق درست: تدقیق معنا

بر اساس کثرت‌گرایی منطقی بیش از یک نظام درست منطق وجود دارد. برای تدقیق این ادعا، لازم است معنای مورد نظر از «درستی منطق» به خوبی مشخص شوند. به این منظور، ابتدا میان سه معنای متمایز از «منطق» تفکیک می‌کنیم. این تفکیک سه‌گانه از آن جهت حیاتی است که ادعای «درستی» در هر یک از این سطوح معنایی متفاوتی پیدا می‌کند. در نتیجه این تغییر معنا، اساساً منظور از «منطق درست» در سطوح مختلف متفاوت بوده و از این رو ممکن است مناقشه وحدت‌گرایی و کثرت‌گرایی در مورد برخی از این معانی اساساً مطرح نباشد. در واقع این تفکیک به ما کمک می‌کند تا از دچار شدن به دام‌های مفهومی که مناقشه کثرت‌گرایی و وحدت‌گرایی را به دعوایی لفظی تنزل می‌دهد جلوگیری کنیم.^۱ این سه معنا عبارتند از:

۱ - **منطق محض (Pure Logic):** منطق محض به عنوان یک نظام صوری با ساختار ریاضی محض، شامل یک زبان صوری (شامل واژگان، دستور و نحو) و رابطه پیامد منطقی (یا همان دستگاه استنتاجی صوری) است. اگر منطق L را به صورت زوج مرتب (L, F) نشان دهیم، به طوری که زبان L شامل تمام جملات زبان صوری باشد و F رابطه پیامد منطقی بین مجموعه‌های جملات L و جملات منفرد L باشد، آنگاه یک منطق محض را مشخص کرده‌ایم.

از رویکرد حساس به زمینه کاربرد (use-sensitive): در این حالت استانداردهای منطقی زمینه به موضوع مورد بررسی یا دامنه اعمال منطق بستگی دارد. ب) با استفاده از رویکرد حساس به زمینه ارزیابی (assessment-sensitive): در این حالت استانداردهای منطقی به زمینه ارزیابی مورد استفاده بستگی دارد (Antonsen 2025: 867-70). با این حال این تفاوت در نحوه تبیین وابستگی به متن تأثیری در اصل پاسخ زمینه‌گرایی به اشکال تغایر معنایی ندارد.

۱. استای در (Stei 2023) به این تفکیک تصریح کرده است. در بسیاری از دیگر متون نیز می‌توان تفکیک میان معانی مختلف منطق و اهمیت آن پیش از مواجهه با مسئله کثرت‌گرایی را مشاهده نمود. با این حال این طور نیست که سایر تفکیک‌های میان معانی مختلف از منطق لزوماً مطابق دسته‌بندی مقاله حاضر باشد. برای مشاهده مواردی دیگر از چنین تفکیکی برای مثال بنگرید به: (Cohnitz, Estrada-Gonzalez 2019: §7; Caret 2021: 4951-3).

۲- **منطق کاربردی (Applied Logic):** منطق کاربردی به عنوان یک نظریه قیاسی (deductive theory) برای کاربرد در مورد یک موضوع یا حوزه مشخص است. اگر منطق L دارای زبان صوری (یا غیرصوری) و معناشناسی‌ای باشد که کاملاً صوری نیست و به حوزه خاصی ارجاع دارد، آن را منطق کاربردی می‌نامیم.

۳- **نظریه‌ای برای پیامد منطقی (Logical Consequence):** منطق به عنوان خود آن موضوعی که توسط نظریه‌های قیاسی بررسی می‌شود. در این حالت موضوع منطق اعتبار فراسیستمی (extra-systematic validity) یا اعتبار مطلق (نه اعتبار در یک زمینه خاص) است و منظور از منطق نظریه‌ای برای خود آن رابطه‌ای است که توسط نظریه منطق مطالعه می‌شود (Stein: 2023, p. 19). کاربرد اصلی و به اصطلاح متعارف (canonical application) منطق، بررسی اعتبار استدلال‌ها یا همان تبیین رابطه پیامد منطقی است.

بر اساس تفکیک سه‌گانه فوق، معنای «منطق درست» نیز متفاوت خواهد بود:

الف) **در مورد منطق محض،** درست بودن یک ویژگی درون‌ساختی و صوری است. یک منطق محض زمانی درست است که بر اساس معیارهایی کاملاً صوری درست دانسته شود. این معیارها مثلاً می‌تواند «سازگاری» (consistency) یا «عدم پیش‌پافتادگی» (non-triviality) باشد؛ یعنی اگر مثلاً از یک دستگاه استنتاج بتوان یک گزاره و نقیض آن را توأمان نتیجه گرفت، آن دستگاه ناسازگار بوده و در نتیجه نامقبول است.

می‌دانیم که نظام‌های مختلفی از منطق موجود است که همگی دارای معیار مذکور و، به این معنا، درست هستند. بنابراین در این حالت وحدت‌گرایی و عدم پذیرش کثرت‌گرایی قابل قبول به نظر نمی‌رسد. با این حال، این نوع از کثرت‌گرایی به لحاظ فلسفی چندان جالب توجه نیست.

ب) **در مورد منطق کاربردی،** با توجه به اینکه یک نظریه هنگامی درست دانسته می‌شود که موضوع مورد بررسی خود را به خوبی تبیین نماید، می‌توان بیان نمود که یک منطق به معنای کاربردی کلمه درست است اگر قواعد و صدق‌های حاکم بر موضوع خود را، که در واقع فرانظریه‌ای (extra-systematic) هستند، در بر داشته باشد. در این حالت گویی معنای اعتبار وابسته به موضوع مورد بررسی منطق خواهد بود؛ به این معنی که برای مثال یک استدلال مشخص در یک نظام منطق که مربوط به موضوعی مشخص است معتبر -الف است ولی در نظامی دیگر که مربوط به موضوعی دیگر

است معتبر-ب نیست.^۱ بر این اساس درستی منطق نیز در اینجا امری نسبی و مقایسه‌ای است. در واقع معنای درستی منطق شامل جزئی خواهد بود که مربوط به موضوع آن نظام از منطق است. برای مثال، اگر موضوع ما استدلال‌های روزمره در زبان طبیعی باشد، منطقی درست است که بتواند الگوهای اعتبار پذیرفته شده در استدلال‌های زبان طبیعی را بهتر نشان دهد. در این حالت آن منطق برای زبان طبیعی درست است.

وحدت‌گرایی در این حالت، که می‌توان آن را «وحدت‌گرایی موضعی» دانست، به این معنا خواهد بود که در هر دامنه و زمینه‌ای فقط یک منطق درست وجود دارد.^۲ اگر کثرت‌گرایی بخواهد این معنای از وحدت‌گرایی را رد نماید، باید ادعا کند که بیش از یک نظام منطق درست در مورد موضوعی واحد وجود دارد. کثرت‌گرایی در این حالت چالشی جدی برای وحدت‌گرایان محسوب خواهد شد؛ زیرا معنای اعتبار و درستی این نظام‌های منطق درست چندگانه نیست. چنین دیدگاهی، در صورت وجود، به لحاظ فلسفی جالب توجه محسوب می‌شود. با این حال پذیرش چنین دیدگاهی دور از ذهن به نظر می‌رسد.

ج) در مورد نظریه‌ای برای پیامد منطقی، درستی منطق به معنای تطابق یک نظریه با خود آن رابطه پیامد منطقی است. اگر یک نظریه بتواند پیامد منطقی را به معنای اخیر تبیین نماید و بر اساس قواعد خود مشخص نماید که کدام استدلال مطابق قواعد رابطه پیامد منطقی و، در نتیجه، معتبر است و کدام استدلال خیر، در واقع با نظامی از منطق روبرو هستیم که در تمامی زمینه‌ها به کار می‌رود و به این معنا درست است.

وحدت‌گرایی در مورد این معنا از منطق، با عنوان «وحدت‌گرایی فراگیر»، بیان می‌کند که تبیین رابطه پیامد منطقی فقط یکی است و در واقع برای تمامی دامنه‌ها فقط یک منطق درست وجود دارد. در این حالت، کثرت‌گرایی به این معنی خواهد بود که بیش از یک نظریه درست برای تبیین یک رابطه واحد (یعنی پیامد منطقی) داریم. کثرت‌گرایی به این معنا موضعی قوی در برابر وحدت‌گرایی محسوب می‌شود

۲-۴. وحدت‌گرایی و چالش زمینه‌گرایی منطقی

دیدیم که وحدت‌گرایی اگر در مورد منطق کاربردی به کار رود، وحدت‌گرایی موضعی و اگر در مورد نظریه پیامد منطقی به کار رود، وحدت‌گرایی فراگیر خواهد بود. به منظور ارزیابی این که آیا زمینه‌گرایی چالشی جدی برای وحدت‌گرایی محسوب می‌شود یا خیر، باید معانی مختلفی را که در قسمت قبل

۱. منظور از معتبر-الف «معتبر وقتی موضوع منطق الف باشد» و منظور از معتبر-ب «معتبر وقتی موضوع منطق ب باشد» است.

۲. مشخص است که وحدت‌گرایی موضعی در واقع بیان دیگری از حداقل بسیاری از تقریرهای زمینه‌گرایی است. در ادامه به این مطلب اشاره می‌شود.

بیان شد در نظر گرفت. در ادامه با در نظر داشتن این دسته‌بندی، تقابل زمینه‌گرایی و وحدت‌گرایی را بررسی می‌کنیم:

الف) وحدت‌گرایی موضعی و زمینه‌گرایی

همان‌طور که در بخش‌های قبل دیدیم، زمینه‌گرایی تنها در صورتی می‌تواند چالشی جدی برای وحدت‌گرایی موضعی محسوب شود که ادعا کند بیش از یک منطق درست در زمینه‌ای واحد وجود دارد. با این حال، هیچ‌کدام از تقریرهای موجود از زمینه‌گرایی چنین ادعایی ندارند؛ یعنی ادعا نمی‌کنند که حداقل در یک زمینه بیش از یک منطق درست وجود دارد. بنابراین تضادی میان تقریرهای موجود از زمینه‌گرایی و وحدت‌گرایی موضعی وجود ندارد.

اما آیا علی‌الاصول می‌توان تقریری از زمینه‌گرایی در اختیار داشت که وحدت‌گرایی موضعی را رد نماید؟ به نظر می‌رسد پاسخ به این پرسش منفی است. همان‌طور که در پاسخ به اشکال تغایر معنای دیدیم، زمینه‌گرا تلاش دارد به نحوی توضیح دهد چگونه می‌توان در عین حفظ معنای ثابت برای واژگان منطقی، تفاوت میان منطق‌های مختلف از ارزیابی استدلال‌ها را توضیح داد. این کار بر اساس استانداردهای متفاوت در زمینه‌های مختلف انجام شد. اما یک زمینه واحد نمی‌تواند دارای بیش از یک استاندارد مشخص برای تعیین مصادیق مفاهیم منطقی باشد. بنابراین پاسخ پرسش اخیر منفی است. با پذیرش این نتیجه، می‌توان این‌طور گفت که زمینه‌گرایی همان ادعایی را مطرح می‌کند که وحدت‌گرایی موضعی بیان می‌کند؛ با این تفاوت که در مدعای زمینه‌گرایی (به عنوان نوعی از کثرت‌گرایی) وجود بیش از یک نظام درست منطق پذیرفته شده اما در وحدت‌گرایی موضعی لزوماً چنین نیست. در واقع اگر کسی قائل به وحدت‌گرایی فراگیر باشد، در واقع وحدت‌گرایی موضعی را نیز پذیرفته است اما نمی‌توان او را زمینه‌گرای منطقی دانست.

ب) وحدت‌گرایی فراگیر و زمینه‌گرایی:

بر اساس وحدت‌گرایی فراگیر یک نظریه واحد می‌تواند بر اساس قواعد خود مشخص نماید که کدام استدلال مطابق قواعد رابطه پیامد منطقی، و به این معنا معتبر، است. زمینه‌گرایی تنها در صورتی می‌تواند چالشی جدی برای وحدت‌گرایی فراگیر محسوب شود که یا ادعا کند بیش از یک نظریه منطق درست برای رابطه پیامد منطقی (و در واقع برای همه زمینه‌ها) در اختیار است یا این‌که هیچ نظریه منطقی به عنوان منطق درست در همه زمینه‌ها وجود ندارد.

زمینه‌گرایی ادعا ندارد که بیش از یک منطق درست برای رابطه پیامد منطقی وجود دارد، زیرا اساساً

قائل به وجود یک منطق درست واحد در همه زمینها نیست و تعدد منطق‌های درست را وابسته به تعدد زمین‌های مختلف می‌داند. در واقع زمین‌گرایی علی‌الاصول نمی‌تواند چنین ادعایی مطرح کند؛ زیرا در چنین شرایطی مجموع همه زمین‌ها مانند زمین‌های واحد خواهد بود و نمی‌تواند دارای دو نظریه درست باشد.

اما آیا زمین‌گرایی ادعا می‌کند که هیچ نظریه‌ای به عنوان منطق درست واحد در همه زمین‌ها وجود ندارد؟ در ابتدای امر ممکن است پاسخ به این پرسش مثبت به نظر برسد. زیرا ممکن است این‌طور گفته شود که زمین‌گرایی در واقع یکی از انواع کثرت‌گرایی است و همین که قائل به وجود بیش از یک منطق درست در زمین‌های مختلف باشد، یعنی منطق حاکم بر زمین‌های مختلف یکسان نبوده و در نتیجه یک منطق واحد نمی‌تواند برای همه زمین‌ها درست باشد؛ بنابراین زمین‌گرایی وجود یک منطق فراگیر را منتفی می‌داند.

با این حال بررسی بیشتر نشان می‌دهد که در واقع چنین نیست. زیرا به فرض قبول وحدت‌گرایی فراگیر، معنای اعتبار استدلال در تمامی زمین‌ها ثابت بوده و از این رو معنای «درستی استدلال» نیز برای تمامی زمین‌ها یکسان خواهد بود. در واقع وحدت‌گرایی فراگیر یک منطق را برای تمامی زمین‌ها به معنای واحد درست می‌داند. اما در مورد زمین‌گرایی چنین نیست. اگر زمین‌گرایی مستلزم قبول این مطلب باشد که بیش از یک نظریه منطقی وجود دارد که برای بیش از یک زمین به معنای واحد درست است، مدعایی در تضاد با وحدت‌گرایی فراگیر مطرح کرده است. اما با التفات به نحوه پاسخ آنتونسن به مشکل تغایر معنایی مشخص می‌شود که زمین‌گرایی نمی‌تواند ادعا کند که منطق‌های مختلف در زمین‌های مختلف به معنای واحد درست هستند. تلاش آنتونسن این بود که بدون قبول تغییر معنای ادوات منطقی در نظام‌های مختلف، تقابل میان نظام‌های منطقی و در عین حال درستی همه را توضیح دهد. اما همان‌طور که شیرو نشان می‌دهد، اگر در مورد واژگان منطقی قائل به زمین‌گرایی غیرنمایه‌ای باشیم، یعنی قائل باشیم که معنای این واژگان در منطق‌های مختلف ثابت است اما مصادیق استدلال معتبر در این منطق‌ها متفاوت است، ناگزیریم در مورد «اعتبار» و «پیامد منطقی» زمین‌گرایی نمایه‌ای را بپذیریم (Shapiro: 2014, p. 124-5). در نتیجه معنای درستی منطق برای نظام‌های مختلفی که در زمین‌های مختلف درست هستند یکسان نخواهد بود. از این رو نمی‌توان زمین‌گرایی را ناقض وحدت‌گرایی فراگیر دانست؛ زیرا علی‌الاصول می‌توان منطق واحد داشت که به معنای واحد برای همه زمین‌ها درست باشد و در عین حال منطق‌هایی داشت که هر یک در زمین‌های مشخص به معنای دیگر از درستی، درست هستند. در این حالت نمی‌توان آن منطق‌های موضعی را در تقابل با آن منطق

واحد دانست زیرا معنای درستی منطق در آن منطق واحد و دیگر منطق‌های مربوط به زمینه‌های مختلف یکسان نیست. شایان توجه است که این نتیجه نه فقط در مورد تقریرهای موجود از زمینه‌گرایی، بلکه برای هر تقریری از آن برقرار است.

۳-۴. انتقاداتی دیگر علیه زمینه‌گرایی و پاسخ به آن‌ها

در این قسمت به ذکر برخی از اشکالاتی که ممکن است در مورد زمینه‌گرایی مطرح شوند و پاسخی اجمالی به آن‌ها اشاره می‌شود. هدف در این بخش این نیست که این اشکالات به تفصیل بررسی شوند؛ اما ذکر آن‌ها می‌تواند به عنوان یک راهنما برای پژوهش‌های بعدی در این حوزه یاری رساند.

۱-۳-۴. دامنه‌های مرکب

یک اشکال اولیه به زمینه‌گرایی این است که اگر هر زمینه‌ای دارای منطقی مخصوص به خود است، در استدلال‌هایی که مقدمات آن از زمینه‌های مختلف کنار هم قرار گرفته‌اند چه منطقی به کار می‌رود؟^۱ در چنین شرایطی نمی‌توان منطق حاکم بر زمینه هر یک از مقدمات چنین استدلالی را در مورد آن استدلال به کار برد؛ زیرا با تلفیق این مقدمات در واقع با دامنه‌ای مرکب روبرو خواهیم بود (Keefe: 2018, p. 432-3).

با این حال به نظر نمی‌رسد این اشکال برای زمینه‌گرایی جدی باشد. یک پاسخ اولیه به این اشکال این است که می‌توانیم منطق حاکم بر چنین استدلال‌هایی را منطق مختص به زمینه‌ای بدانیم که حاصل ترکیب زمینه‌های هر یک از مقدمات و در واقع زمینه‌ای مجزا است. ممکن است در تعیین قواعد منطقی حاکم در آن زمینه، و در واقع در تعیین چستی منطق درست برای آن زمینه، با مشکل مواجه باشیم؛ اما صرف این مسئله اشکالی به ادعای زمینه‌گرایی محسوب نمی‌شود. باید توجه داشت که منطق زمینه‌های مرکب می‌تواند بر اساس منطق هر یک از زمینه‌ها (به عنوان مثال با انتخاب ضعیف‌ترین منطق هر یک از زمینه‌ها) یا به نحوی مستقل از آن‌ها تعیین شود. برخی از پژوهش‌گران تلاش کرده‌اند معیار مشخصی برای چگونگی تعیین اعتبار استدلال‌ها در زمینه‌های مرکب ارائه نمایند.^۲ با این حال چگونگی

۱. این اشکال مشابه اشکالی است که در مورد کثرت‌گرایی در مورد صدق (alethic pluralism) مطرح است و از آن با عنوان مشکل گفتمان مرکب (mixed discourse) یاد می‌شود. بر اساس مشکل گفتمان مرکب، در گفتمان‌هایی که محتوای آن‌ها مرکب از زمینه‌های مختلف (مانند ریاضیات، فیزیک، ادبیات، سیاست، و غیره) است، کثرت‌گرایی در مورد صدق نمی‌تواند تبیین مناسبی از چستی صدق ارائه نماید. در مقاله حاضر در مورد این اشکال بحث نمی‌کنیم. برای مشاهده تقریر و تلاشی‌هایی برای حل این مشکل مراجعه کنید به (Pedersen 2012; 2020; Cotnoir 2013).

۲. برای مشاهده تلاشی در این رابطه مراجعه نمایید به: (Benito-Monsalvo, Martínez-Fernández 2024).

تعیین منطق و قواعد استنتاجی آن در دامنه‌های مرکب تأثیری در قبول اصل پاسخ فوق ندارد.

۲-۳-۴. راه حل مقطعی

اشکال دیگری که به زمینه‌گرایی وارد می‌شود این است که این نوع از کثرت‌گرایی در پاسخ به اشکالات وارد بر دیگر انواع کثرت‌گرایی رویکردی مقطعی و موردی (ad hoc) اخذ کرده است؛ به این معنا در پاسخ به اشکالاتی مانند استدلال فروپاشی و تغایر معنایی اساساً کلیت هنجارمندی منطق و وابستگی معنای واژگان منطقی به زمینه و قواعد استنتاج را رد می‌کند. از این رو نمی‌توان پاسخ‌گویی زمینه‌گرایی به این اشکالات را نقطه قوتی برای آن دانست.

با این حال این انتقاد نیز قابل قبول به نظر نمی‌رسد. نمی‌توان از صرف اخذ رویکرد یا انتخاب اصولی خلاف مبانی طرح اشکالاتی که به انواعی از کثرت‌گرایی وارد است، نتیجه گرفت که زمینه‌گرایی اساساً رویکردی مقطعی و موردی است. مسئله‌ای که باید به آن توجه شود این است که آیا زمینه‌گرایی می‌تواند به خوبی توضیح دهد که چگونه می‌توان چندین نظام از منطق را درست دانست و در عین حال با مشکلاتی مانند فروپاشی یا تغایر معنایی مواجه نشد یا خیر. برای قبول یک نوع از کثرت‌گرایی ارائه تقریری که در تضاد با موضع وحدت‌گرایان باشد و در پاسخ به مشکلات فوق و دیگر مشکلات کثرت‌گرایی نیز موفق باشد، کافی است.

۳-۳-۴. نحوه تشخیص زمینه

مشکل دیگر این است که در تقریرهای موجود از زمینه‌گرایی مشخص نشده است که زمینه چطور مشخص می‌شود؛ در نتیجه مرز میان زمینه‌های مختلف مبهم است و مشخص نیست هر نظامی از منطق در چه شرایطی به درستی قابل کاربرد است.

در مورد این اشکال می‌توان گفت که زمینه‌گرایی یک رویکرد کلی در مورد معنایی است که به عنوان نوعی از کثرت‌گرایی مطرح می‌شود. عدم تعیین این که زمینه چطور مشخص می‌شود، در اصل ایده زمینه‌گرایی اختلالی ایجاد نمی‌کند؛ با این حال به نظر می‌رسد لازم است در یک تقریر منقح از زمینه‌گرایی، تعریف و نحوه تشخیص زمینه بیان شده باشد. همان‌طور که در بخش دوم نیز بیان شد، زمینه‌گرایان حتی میان دامنه و زمینه نیز به خوبی تفکیک نکرده‌اند و در محل‌های مختلف، در پاسخ به اشکالاتی که علیه زمینه‌گرایی مطرح می‌شود، به معنایی غیر دقیق، و گاهی به جای یکدیگر، به کار برده می‌شوند. از این رو به نظر می‌رسد لازم است تعریف و نحوه تعیین مصداق هر یک از مفاهیم «دامنه» و «زمینه» مشخص شود تا هم در تقریر زمینه‌گرایی و هم در پاسخ به اشکالات وارد بر آن به شیوه‌ای یکنواخت به کار روند.

۴-۳-۴. چگونگی تأثیر زمینه بر منطق

مسئله دیگر این است که زمینه‌گرایی توضیح نمی‌دهد که نحوه ارتباط زمینه با منطق حاکم بر آن چیست و منطق حاکم بر یک زمینه چگونه بر اساس آن زمینه تعیین می‌شود. صرف این‌که اختلاف‌هایی میان زمینه‌های مختلف وجود دارد نتیجه نمی‌دهد که منطق‌های حاکم بر آن زمینه‌ها نیز مختلف است. در پاسخ می‌توان چنین بیان کرد که لزومی ندارد که تبیین چگونگی ارتباط زمینه با منطق حاکم بر آن و نحوه تعیین منطق حاکم بر یک زمینه بخشی از رویکرد کثرت‌گرایانه باشد. این ارتباط را مثلاً می‌توان با استفاده تفاوت در قواعد حاکم بر زبان در زمینه‌های مختلف، تفاوت در حامل اولیه صدق در دامنه‌های مختلف یا بر اساس رابطه‌ای متفاوتی میان هویتات زمینه‌های مختلف و منطق حاکم بر آن‌ها توضیح داد. مسلماً تبیین این ارتباط میان زمینه و منطق حاکم بر آن در جای خود مهم، یا حتی ضروری، است؛ اما عدم پرداختن به آن انتقادی علیه زمینه‌گرایی محسوب نمی‌شود؛ مگر این‌که با ارائه استدلالی بتوانیم نشان دهیم که چنین ارتباطی مثلاً به لحاظ متفاوتی ممکن نیست. به هر حال این مسئله‌ای است که در جای خود نیازمند مطالعه و پژوهش‌های بیشتر است.

نتیجه‌گیری

زمینه‌گرایی منطقی، با اتخاذ رویکردی مبتنی بر وابستگی هنجارمندی منطق به زمینه و محدود کردن دامنه تأثیر آن، از فروپاشی به نوعی از وحدت‌گرایی جلوگیری می‌کند. همچنین با تفکیک میان معنای ادوات منطقی و نحوه عمل آن‌ها که به پارامترهایی وابسته است که توسط زمینه مشخص می‌شوند، از اشکال تغایر معنایی می‌گریزد. از این‌رو زمینه‌گرایی به عنوان دیدگاهی کثرت‌گرایانه که فاقد حداقل برخی از اشکالات انواع رایج کثرت‌گرایی است، نسبت به دیگر رویکردهای کثرت‌گرایانه پذیرفتنی‌تر به نظر می‌رسد.

با این حال نمی‌توان آن را دیدگاهی کثرت‌گرایانه دانست که، به فرض توفیق در پاسخ به اشکالات فوق، ناقض مدعای وحدت‌گرایی و تهدیدی جدی علیه آن محسوب شود. در این مقاله بر اساس تفکیک میان وحدت‌گرایی موضعی و وحدت‌گرایی فراگیر، نشان داده شد که زمینه‌گرایی نه می‌تواند ادعا کند بیش از یک منطق درست در زمینه‌ای واحد وجود دارد و ناقض مدعای وحدت‌گرایی موضعی باشد؛ و نه می‌تواند با ادعای وجود بیش از یک منطق درست برای رابطه پیامد منطقی یا ادعای عدم وجود چنین منطقی تهدیدی علیه وحدت‌گرایی فراگیر محسوب شود.

جداً از این، چالش‌هایی نیز در برابر این رویکرد وجود دارد که نیازمند بررسی بیشتر و ارزیابی دقیق

هستند. این اشکالات عبارتند از: ۱- اشکال دامنه‌های مرکب؛ ۲- اشکال راه‌حل مقطعی؛ ۳- اشکال نحوه تشخیص زمینه؛ و ۴- اشکال چگونگی تأثیر زمینه بر منطق. اگرچه این اشکالات تهدیدی جدی علیه زمینه‌گرایی به نظر نمی‌رسند، در جای خود نیازمند مطالعه و بررسی بیشتر هستند. از این‌رو در مجموع به نظر می‌رسد علی‌رغم وجود برخی نقاط قوت برای زمینه‌گرایی، پذیرش آن به عنوان نوعی قابل قبول از کثرت‌گرایی منطقی هنوز با برخی چالش‌ها مواجه است.

منابع

- علایی نژاد، حمید، حاج حسینی، مرتضی، (۱۳۹۸ الف)، کثرت‌گرایی منطقی بیل و رستال؛ و وحدت‌گرایی حداقلی در مورد منطق، فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تهران، سال ۵۲، شماره ۲، ص ۳۰۹-۲۸۹.
- علایی نژاد، حمید، حاج حسینی، مرتضی، (۱۳۹۸ ب)، بررسی انتقادی کثرت‌گرایی غایت‌محور در مورد منطق منطقی‌پژوهی، دوره ۱۰، شماره ۱، ص ۱۹۵-۲۱۱.
- Alaiejad, H., & Hajhosseini, M. (2020). "The collapse argument reconsidered". *Logos & Episteme*, 11(4), 413-426.
- Antonsen, P. F. (2025). "Logical contextualism". *Inquiry*, 68(2), 854-873.
<https://doi.org/10.1080/0020174X.2022.2075917>
- Beall, J. C., & Restall, G. (2006). *Logical pluralism*. Oxford University Press.
- Benito-Monsalvo, C., & Martínez-Fernández, J. (2024). "A localist solution to the problem of mixed inferences by juxtaposition". *Synthese*, 204, Article 34.
<https://doi.org/10.1007/s11229-024-04690-0>
- Blake-Turner, Russell, (2018), "Logical pluralism without the normativity," *Synthese*, DOI <https://doi.org/10.1007/s11229-018-01939-3>.
- Carnap, R. (1937). *the Logical Syntax of Language*, London: Kegan Paul.
- Caret, C. R. (2017). "The collapse of logical pluralism has been greatly exaggerated". *Erkenntnis*, 82(4), 739-760. <https://doi.org/10.1007/s10670-016-9841-7>
- Caret, C. R. (2021). "Why logical pluralism?" *Synthese*, 198(Suppl 20), 4947-4968.
<https://doi.org/10.1007/s11229-019-02132-w>
- Caret, C. R. (2025). *Logical pluralism*. Cambridge University Press.
- Cohnitz, D., & Estrada-González, L. (2019). *An introduction to the philosophy of logic*. Cambridge University Press.
- Cotnoir, A. J. (2013). "Validity for strong pluralists". *Philosophy and Phenomenological Research*, 83(3), 563-579.
- da Costa, N. C. A. (1997). *Logique Classique et Non Classique: Essai sur les Fondements de la Logique*, Paris: Masson.
- Field, H. (2009). "Pluralism in logic". *The Review of Symbolic Logic*, 2(2), 342-359.
- Griffiths, O. (2013). "Problems for logical pluralism". *History and Philosophy of Logic*, 34(2), 170-182. <https://doi.org/10.1080/01445340.2012.749030>
- Harman, G. (1984). "Logic and reasoning". *Synthese*, 60(1), 107-127.
- Harman, G. (1986). *Change in view: Principles of reasoning*. MIT Press.
- Hjortland, O. T. (2013). "Logical pluralism, meaning-variance, and verbal disputes". *Australasian Journal of Philosophy*, 91(2), 355-373.
<https://doi.org/10.1080/00048402.2011.648945>
- Keefe, R. (2018). "Pluralisms: Logic, truth and domain-specificity". In J. Wyatt, N. J. L. L. Pedersen, & N. Kellen (Eds.), *Pluralisms in truth and logic*. Palgrave Macmillan.
- Kouri Kissel, T. (2018). "Logical pluralism from a pragmatic perspective". *Australasian Journal of Philosophy*, 96(3), 578-591. <https://doi.org/10.1080/00048402.2017.1399151>
- Kouri Kissel, T. (2021). "Metalinguistic negotiation and logical pluralism". *Synthese*,

- 198(Suppl 20), 4801–4812. <https://doi.org/10.1007/s11229-019-02264-z>
- MacFarlane, J. (2009). “Nonindexical contextualism”. *Synthese*, 166, 231–250.
- Meier, T. (2022). “The collapse of logical contextualism”. *Inquiry*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/0020174X.2022.2141310>
- Pedersen, N. J. L. L. (2012). “Recent work on alethic pluralism”. *Analysis*, 72(3), 588–607.
- Pedersen, N. J. L. L. (2020). “On moderate pluralism about truth and logic”. *The Philosophical Forum*, 51(2), 143–160.
- Priest, G. (2006). *Doubt truth to be a liar*. Oxford University Press.
- Quine, W. V. O. (1986). *Philosophy of logic* (2nd ed.). Harvard University Press.
- Restall, Greg. (2002). “Carnap’s Tolerance, Meaning, and Logical Pluralism,” *The Journal of Philosophy*, Vol. 99, No. 8, pp. 426–443.
- Russell, G., & Blake-Turner, C. (2023). “Logical pluralism”. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2023 ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/logical-pluralism/>
- Shapiro, S. (2011). “Varieties of pluralism and relativism for logic”. In S. D. Hales (Ed.), *A companion to relativism* (pp. 526–552). Wiley-Blackwell.
- Shapiro, S. (2014). *Varieties of logic*. Oxford University Press.
- Simard Smith, Paul. (2013). *Logic in Context: An essay on the contextual foundations of logical pluralism*, PhD Thesis, Canada: University of Waterloo.
- Steinberger, F. (2023). *Logical pluralism and logical consequence*. Cambridge University Press.
- Steinberger, F. (2022). “The normative status of logic”. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2022 ed.): <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/logic-normative>